

Nr 4.

Av herr **Johanson, Karl August, m. fl.**, *angående viss ändring i grunderna för statsbidrag till undervisningslokaler för folkskoleväsendet.*

Vid tillämpningen av de av 1935 års riksdag beslutade grunderna för statsbidrag till undervisningslokaler för folkskoleväsendet ha i visst avseende yppat sig förhållanden, som synas nödvändiggöra ett förtydligande från riksdagens sida. Härmed åsyftas frågan om statsbidrag till sådana vid statsbidragsbestämmelsernas ikraftträdande redan befintliga undervisningslokaler, som anskaffats efter den 1 juli 1912 genom om- eller tillbyggnad av tidigare i bruk tagna skolhus. Genom avgörandet i ett besvärsmål, som finnes refererat i regeringsrättens årsbok 1937, nr 44, har statsbidrag befunnits *icke* skola utgå till kostnaderna för vissa dylika lokaler. Med stöd härav ha också statsbidrag, som i många liknande fall redan utbetalats för redovisningsåret 1936—1937, återkrävt av riksräkenskapsverket.

Nämnda avgörande av regeringsrätten synes utgå ifrån att statsbidragsbestämmelserna i fråga om »redan befintliga undervisningslokaler» ö v e r h u v u d icke medgiva statsbidrag till sådan lokalanskaffning, som skett visserligen inom den enligt dessa bestämmelser gällande tidsperioden men icke genom nybyggnad utan genom om- eller tillbyggnad av äldre skolhus, tillkomna före ingången av sagda period. Både den länsstyrelse, vars beslut målet gällde (länsstyrelsen i Kopparbergs län), och statskontoret, vars utlå-tande inhämtats av regeringsrätten, ha uttalat sig i sådan riktning angående statsbidragsbestämmelsernas innebörd. I fråga om de skäl, som av dem anförts till stöd för denna tolkning av statsbidragsbestämmelserna, torde här få hänvisas till referatet i regeringsrättens årsbok. Beträffande statskontorets argumentering bör dock nämnas, att densamma väsentligen utgått från ett uttalande i det för statsbidragsbestämmelserna grundläggande sakkunnigbetänkandet, varav statskontoret med en knappast försvarlig pressning av ordalydelsen ansett sig kunna sluta, att enligt de sakkunnigas mening *byggnadens* — och icke den enskilda lokalens — ålder borde vara avgörande för rätten till bidrag. Dessutom bör anmärkas, att såväl nämnda länsstyrelse som statskontoret till stöd för den angivna ståndpunkten framhållit, att bidragsrättens utsträckande till här avsedda fall skulle med de givna reglerna om bidragsbeloppens storlek kunna betyda, att bidrag understundom komme att utgå med större belopp än respektive skoldistrikts ifrågavarande kostnader verkligen uppgått till.

Det förefaller emellertid, som om riksdagen omöjligen kan ha åsyftat en sådan begränsning av bidragsrätten, som oförmålda regeringsrättsutslag

synes innebära. Häremot tala framför allt sakliga skäl, till vilka vi strax skola återkomma. Men man synes t. o. m. kunna göra gällande, att vid riksdagsbehandlingen av statsbidragsfrågan förekommit ett i besvärsmålet tydligen ej uppmärksammat uttalande, som synes utesluta, att en sådan begränsning varit avsedd.

Härvid är att märka, att de av riksdagen godkända bidragsgrunderna obestridligt inneburo, att statsbidrag skulle kunna utgå till kostnader för *framedeles* skeende om- eller tillbyggnader av skolhus. I detta avseende hade departementschefen dock i anslutning till de sakkunnigas förslag uttalat sig för viss begränsning av bidragsrätten. Även statsutskottet anslöt sig härtill, vilket i dess utlåtande (nr 142) kom till uttryck i följande ordalag: »Utskottet finner sig böra uttala sin anslutning till vad departementschefen anfört där- om, att statsbidrag icke bör åtnjutas för om- eller nybyggnadsarbeten, vilka avse allenast att sätta redan befintliga lokaler i bättre skick eller giva en lämpligare disposition av dessa.» En direkt motsvarighet till detta uttalande återfinnes jämväl i riksdagsskrivelsen.

Ehuru däremot varken de sakkunnigas betänkande eller propositionen innehållit något uttryckligt uttalande beträffande bidragsrätten för »redan befintliga undervisningslokaler» i vad angår kostnader för om- eller tillbyggnad av skolhus, fick riksdagen emellertid anledning att ägna uppmärksamhet jämväl häråt. I ett par med anledning av propositionen väckta motioner (I: 315 och II: 553) hade nämligen uttalats, att beträffande den nu avsedda bidragsrätten om- och tillbyggnad, som varit erforderlig för lokalernas modernisering, borde likställas med nybyggnad. Härom yttrade statsutskottet i nyssnämnda utlåtande: »Under erinran om sin tidigare angivna ståndpunkt till frågan om statsbidrag såsom för nya byggnader vid om- eller nybyggnadsarbeten avstyrker utskottet vidare det i motionen I: 315 och II: 553 framlagda, redan befintliga byggnader avseende förslaget, att om- och tillbyggnad, som varit erforderlig för lokalernas modernisering, bör likställas med nybyggnad.» Att detta uttalande hänför sig just till det nyss citerade torde vara påtagligt. Vid sådant förhållande synes man emellertid ur det samma svårligen kunna utläsa annan mening än att bidragsrätt skulle gälla för om- och tillbyggnad beträffande »redan befintliga undervisningslokaler» i *samma mån* som beträffande »nya undervisningslokaler». Det synes orimligt att förutsätta, att utskottet skulle ha uttryckt sig på angivna sätt, därest meningen varit, att från bidragsrätt beträffande »redan befintliga undervisningslokaler» skulle uteslutas icke blott om- och tillbyggnad, som varit erforderlig för lokalernas modernisering, utan överhuvud varje om- och tillbyggnad. Vid det förhållandet, att i samband med kamrarnas behandling av ärendet ingen erinran gjorts mot detta utskottsuttalande, lär också riksdagen få anses ha godtagit detsamma. Att någon motsvarighet därtill icke återfinnes i riksdagens i anledning av propositionen avlåtna skrivelse torde ha sin giltiga förklaring däri, att uttalandet påkallats av ett motionsvis fram-

ställt förslag, som icke syntes böra föranleda någon avvikelse från propositionens förslag.

Även med avseende å den i besvärsmålet gjorda invändningen, att bidragsrättens utsträckande till här avsedda fall skulle kunna betyda större bidragsbelopp än motsvarande verkliga kostnad, kan erinras om ett uttalande från riksdagens sida, vilket torde visa att denna invändning härvidlag icke får tillmätas någon avgörande betydelse. Beträffande just de beslutade bidragsgrunderna för »redan befintliga undervisningslokaler» har nämligen i riksdagens skrivelse uttryckligen anförts: »Vidare ernås härigenom säkerhet för att statsbidraget i flertalet fall icke kommer att överstiga skoldistriktens verkliga havda kostnader.» Riksdagen har sålunda uppenbarligen räknat med att motsatsen kunde inträffa i enskilda fall.

Härtill kommer, att den omförmälda begränsningen av statsbidragsrätten sakligt sett förefaller alldeles orimlig. Det har visat sig, att den drabbar en mycket anseelig del av lokalanskaffningen för folkskoleväsendet under den ifrågavarande perioden. För många skoldistrikt har frågan ej ringa ekonomisk betydelse. Någon anledning finnes säkerligen icke att antaga, att bidragsbestämmelsernas tillämpning för här avsedda fall skulle i nämnvärd mån betyda större bidrag än de verkliga kostnaderna. Däremot kan man tvivelsutan visa på många dylika fall, där lokalanskaffningen dock dragit så anseeliga kostnader, att bidrag här till måste anses fullt ut lika behöfliga som till nybyggnadskostnader. Det synes påtagligt, att bidragssystemet, om dessa fall uteslutas, får en vida mer irrationell verkan, än om de medtagas. Frågan tillspetsas ytterligare, om man besinnar, att skoldistriktet ju omöjligt kunnat förutse, att sättet för lokalanskaffningen skulle framdeles kunna bli avgörande för statsbidragsrätten. Man kan peka på fall, där vid besluten om lokalanskaffningen alternativa förslag förelegat, avseende det ena nybyggnad och det andra om- eller tillbyggnad, och där man på fullt giltiga skäl stannat för det senare alternativet. Där valet av detta alternativ betytt en fullt tillfredsställande lösning av den aktuella lokalfrågan till mindre kostnad för det allmänna, än nybyggnad skulle ha inneburit, måste det förefalla så mycket mera orimligt att skoldistriktet nu — just därför att det valt detta alternativ — skulle bli utan statsbidrag som det eljest kunnat erhålla.

Det bör också erinras, att skolöverstyrelsen, vars utlåtande likaledes inhämtats i det omförmälda besvärsmålet och som därvid tydligen utgått från sakliga synpunkter på frågan, uttalat sig för en helt annan tillämpning av bidragsgrunderna i förevarande hänseende än den som regeringsrättens avgörande synes betyda. Innebörden av dess ståndpunkt i frågan torde sammanfattningsvis kunna sägas vara, att statsbidrag borde utgå för anordnande av lärosalar och gymnastikrum i här avsedda fall, så fram icke anordnandet endast bestått i att utrymmen, som förut ej använts till sådana lokaler, apterats för ändamålet genom inrednings- eller därmed jämförliga

mindre arbeten. En sådan tillämpning av bidragsgrunderna synes oss **bäst** motsvara syftet med ifrågavarande statsbidrag. Då emellertid en dylik tillämpning icke numera torde kunna komma till stånd utan ett förtydligande av bidragsbestämmelserna, få vi hemställa, att riksdagen måtte taga initiativ härtill. Ett dylikt förtydligande bör givetvis så avfattas, att skoldistriktet äga utbetomma bidrag i samma utsträckning, som om bestämmelser av åsyftade innebörd hade gällt alltifrån bidragssystemets införande.

Med åberopande av det anförda få vi alltså hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännagiva, att riksdagen funnit bestämmelserna angående bidrag till byggnader för folkskoleväsendet böra ändras i enlighet med det ovan sagda.

Karl Aug. Johanson.

Lage Svedberg.

P. J. Näslund.

Torsten Ström.

Ernst Eskhult.

Helge Bäcklund.

P. Granath.

K. E. Johanson.

Anders Sundvik.

Sven Boman.

E. G. C. Brandt.